

Aanbevolen citeerwijze:
 NJB 2019/ ... (nummer uitspraak)

EHRM	2511
Hoge Raad (civiele kamer)	2511
Hoge Raad (strafkamer)	2522
Centrale Raad van Beroep	2525

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Deze rubriek wordt verzorgd door onderzoekers van de Universiteit Leiden, de VU Amsterdam, de Universiteit Utrecht, de Radboud Universiteit en het College voor de Rechten van de Mens. Onderstaande bewerking is verzorgd door F.C. Bentvelzen, verbonden aan de Universiteit Leiden. Alle uitspraken van het EHRM staan op www.echr.coe.int; een selectie verschijnt uiteindelijk in Reports of Judgments and Decisions. De uitspraken van kamers van het EHRM worden drie maanden na de uitspraakdatum definitief, tenzij er intern appel wordt ingesteld bij de Grote Kamer van het Hof.

2112

13 juni 2019, nr. 77633/186

Art. 3 EVRM. Verbod op onmenselijke en vernederende behandeling. Levenslange gevangenisstraf. Collaboratievoorwaarde. Feitelijke mogelijkheid tot vrijlating en herbeoordeling. Onverkortbare straf.

(art. 3; art. 46 EVRM)

Marcello Viola vs. Italië

A. Feiten

Verzoeker is in 1999 veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf voor verschillende strafbare feiten die verband houden met maffiapraktijken. Omdat verzoeker is veroordeeld voor feiten in de maffiasfeer en leiding gaf aan de maffiaorganisatie, geldt voor hem een bijzonder penitentiair regime. Verzoeker vraagt meermaals om voorwaardelijke invrijheidstelling, maar zijn verzoeken worden afgewezen omdat hij niet meewerkt met de gerechtelijke instanties en niet is komen vast te staan dat hij zijn banden met de maffia heeft verbroken.

B. Procedure in Straatsburg

Verzoeker klaagt op grond van art. 3 EVRM dat zijn levenslange gevangenisstraf als onverkortbaar moet worden beschouwd en geen uitzicht bestaat op voorwaardelijke invrijheidstelling. Dit is in strijd met het

verbod op een onmenselijke en vernederende behandeling. Tevens klaagt hij dat het op hem toepasselijke penitentiair regime onverenigbaar is met het doel van rehabilitatie en sociale re-integratie en baseert zich daarbij op art. 3 en 8 EVRM.

C. Beslissing van het Hof

(Tweede Kamer: Linos-Alexandre Sicilianos (voorzitter), Ksenija Turković, Guido Raimondi, Krzysztof Wojtyczek, Armen Harutyunyan, Pauliine Koskelo, Gilberto Felici)

Het bijzondere penitentiaire regime berust op art. 22 van het Italiaanse Wetboek van Strafrecht en art. 4bis en 58ter van de Italiaanse Wet op de strafteutuitvoerlegging. Het regime houdt in dat voorwaardelijke invrijheidstelling en andere vrijheden alleen toekomen aan gedetineerden die voldoen aan de voorwaarde om medewerking te verlenen aan de gerechtelijke autoriteiten. Gedetineerden moeten informatie verstrekken om gevolgen van door hun gepleegde feiten te kunnen voorkomen en helpen met het verzamelen van informatie omtrent strafbare feiten en daders. Vervulling van deze voorwaarde is voor verzoeker de enige mogelijkheid om aan te tonen dat hij zijn banden met de maffia heeft verbroken en om zo in aanmerking te komen voor voorwaardelijke invrijheidstelling. Het Hof onderzoekt of de levenslange straf onverkortbaar is en er dus, met andere woorden, al dan niet uitzicht op vrijlating of een herbeoordelingsmogelijkheid bestaat.

Het Hof overweegt dat het uitblijven van de medewerking met de autoriteiten niet steeds het resultaat hoeft te zijn van een vrije keuze. Bij de gedetineerde kan angst bestaan dat hij zichzelf of familieleden door de medewerking in gevaar brengt. Bovendien brengt uitblijven van medewerking niet noodzakelijkerwijs mee dat de gedetineerde nog steeds banden heeft met een maffiaorganisatie. Evenmin wettigt medewerking steeds de conclusie dat sprake is van een enige rehabilitatie of het daadwerkelijk verbreken van de banden met de maffia. De voorwaarde miskent dat er andere indicatoren dan medewerking zijn om de vooruitgang van de gedetineerde vast te stellen.

Het Hof overweegt ook dat door de voorwaarde niet meewerken leidt tot het onweerlegbare vermoeden dat de gedetineerde in een bepaalde mate een gevaar vormt voor de samenleving. Door vast te houden aan de voorwaarde wordt de mate van dit gevaar in feite steeds gewaardeerd op het moment dat het strafbare feit plaatsvond. Er wordt geen rekening gehouden met het re-integratieproces en mogelijke vooruitgang van de gedetineerde sinds de veroordeling. Door de aanna-

me wordt bij verzoeken tot voorwaardelijke invrijheidstelling niet beoordeeld of de betreffende gedetineerde is veranderd en of detentie nog wel gerechtvaardigd is. Het Hof overweegt dat de aard van de door verzoeker gepleegde feiten irrelevant is voor de beoordeling van zijn verzoek tot voorwaardelijke invrijheidstelling onder art. 3 EVRM. Bovendien heeft het Hof eerder geoordeeld dat resocialisatie juist ook ten doel heeft recidive tegen te gaan en is gericht op beveiliging van de maatschappij.

D. Slotsom

Het Hof oordeelt dat de levenslange gevangenisstraf en het daarop toepasselijke bijzondere penitentiaire regime het uitzicht van verzoeker op invrijheidstelling en mogelijkheid van herbeoordeling in excessieve mate beperkt. Zijn straf kan daarom niet aangemerkt worden als verkortbaar en is in strijd met art. 3 EVRM. Het vaststellen van een dergelijke schending mag echter niet worden begrepen als het vooruitzicht van een op handen zijnde vrijlating. Het Hof veroordeelt Italië tot een proceskostenvergoeding van € 6.000.

Aan de uitspraak is een *dissenting opinion* gehecht van rechter Wojtyczek. Wojtyczek is onder meer van mening dat het Hof onterecht slechts resocialisatie als legitiem strafdoel benadrukt. ●

Hoge Raad (civiele kamer)

Deze rubriek wordt verzorgd door mr. G.C.C. Lewin, senior raadsheer in het Gerechtshof Amsterdam. De uitspraken zijn integraal in te zien op www.rechtspraak.nl.

2113

27 september 2019, nr. 18/01969
 (Mrs. C.A. Streefkerk, G. Snijders, M.V. Polak, T.B. Tanja-van den Broek, M.J. Kroeze;
 A-G mr. P. Vlas)
 ECLI:NL:HR:2019:1449

Rookverbod in de horeca. Verband met HR 10 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2928.
Hoge Raad: 1. Directe werking van een verdragsbepaling. In 2014 heeft de Hoge Raad overwogen dat het Kaderverdrag van de Wereldgezondheidsorganisatie verplicht tot een effectieve bescherming tegen blootstelling aan tabaksrook in kleine cafés en dat aan de verdragsbepaling directe werking toekomt met betrekking tot kleine cafés. Terecht heeft het hof beslist dat er geen grond is om met betrekking tot horeca-instellingen in het algemeen tot een ander